

REHABİLİTASYON PSİKOLOJİK DANIŞMANLIĞI

Editörler

Prof. Dr. M. Yüksel Erdoğan

Prof. Dr. Sefa Bulut

REHABİLİTASYON PSİKOLOJİK DANIŞMANLIĞI

Editörler: Prof. Dr. M. Yüksel Erdoğan, Prof. Dr. Sefa Bulut

Yayın No.: 6090
Psikoloji/Psikolojik Danışma Rehberlik No.: 636
ISBN: 978-625-386-742-3
E-ISBN: 978-625-386-743-0
Basım Sayısı: 1. Basım, Aralık 2025

© Copyright 2025, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 40340
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Hamide Yalçın Karakaya -hamide@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Selma Günaydın -selma@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Mehtap Bayraktar Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Erdoğan, M. Yüksel., Bulut, Sefa.
Rehabilitasyon Psikolojik Danışmanlığı / Editör: M. Yüksel Erdoğan, Sefa Bulut
1. Basım, X + 318 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-625-386-742-3
E-ISBN: 978-625-386-743-0

1. Rehabilitasyon Psikolojik Danışmanlığı 2. Engellilik ve Psikososyal Süreçler 3. Engelli Ruh Sağlığı

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.
Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA
Telefon: +90 312 278 50 77 - **Sipariş:** siparis@nobelyayin.com
E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com - www.nobelbilimsel.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Ana Basım Dağıtım, Arkadaş, D&R, Derya Dağıtım, Dost, Kırmızı Kedi, Kıta Dağıtım, Kıda Kitap Yayın, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi, Yeryüzü

Baskı ve Cilt: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. Anonim Şirketi / Sertifika No.: 46519
Beytepe Köy Yolu No.: 3 06800 Bilkent-Çankaya/ANKARA

ÖN SÖZ

Rehabilitasyon psikolojik danışmanlığı, çağdaş psikolojik danışmanlık alanları içerisinde hızla gelişmekte olan ancak ülkemizde henüz yeterince tanımlanmamış bir disiplindir. Bu alan, bireyin yalnızca fiziksel işlevselliğini değil aynı zamanda psikolojik, sosyal ve mesleki iyilik hâlini de korumayı ve geliştirmeyi hedefleyen bütüncül bir yaklaşıma sahiptir.

Dünyada sayılı örneği bulunan rehabilitasyon psikolojik danışmanlığı alanında, Türkiye’de bugüne kadar kapsamlı bir kaynak bulunmamaktadır. Oysa ülkemizde çok sayıda psikolojik danışman, rehabilitasyon merkezlerinde görev almakta ve özel gereksinimli bireyler, aileleri ve farklı dezavantajlı gruplarla doğrudan çalışmaktadır. Ancak bu alanda görev tanımlarının net olmaması, kuramsal çerçeve ve uygulama standartlarının yetersizliği, danışmanların etkili müdahale ve etik karar süreçlerinde güçlükler yaşamalarına neden olmaktadır. Bu durum hem mesleki etkinliği hem de danışanlara sunulan hizmetin niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu kitap, tam da bu ihtiyacın farkından doğmuştur. Amacımız, öncelikle rehabilitasyon alanında çalışan psikolojik danışmanlara hem kuramsal hem de uygulamalı düzeyde yol gösterecek, Türkiye’de bir ilk olma özelliği taşıyan kapsamlı bir kaynak sunmaktır. Kitap, psikolojik danışmanların rehabilitasyon kurumlarında daha bilinçli, etik ve bütüncül bir yaklaşımla hizmet sunmalarına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Eser; özel gereksinimli bireylerin psikososyal etkilerinden aile dinamiklerine, travma sonrası psikolojik destekten etik ilkelere, kültürel farklılıklardan vaka analizlerine kadar uzanan geniş bir içeriğe sahiptir. Her bölüm, vaka örnekleri ile alanında uzman akademisyenler tarafından hazırlanmış, bilimsel temellere dayandırılmış ve uygulamaya dönük önerilerle zenginleştirilmiştir.

Bu kitap yalnızca psikolojik danışmanlara değil aynı zamanda özel eğitim uzmanlarına, öğretmenlere, sosyal hizmet uzmanlarına, özel gereksinimli çocuğa sahip ailelere, sağlık çalışanlarına ve politika yapıcılara da yol gösterici olmayı hedeflemekte-

dir. Amacımız, rehabilitasyon sürecinde yer alan her bir profesyonelin ortak bir dil ve anlayışla çalışmasına katkı sunmak ve bireylerin yaşam kalitesini artırmaktır.

Bu çalışmanın hazırlanmasına emek veren tüm yazar ve akademisyenlere özveri, sabır ve bilgi birikimlerini paylaşma konusundaki katkılarından dolayı içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Son olarak bu eser; azmi, sabrı ve sevgisiyle yaşamın her alanında ilham kaynağı olan özel gereksinimli bireylere, onların yolunu aydınlatan ve her zorlukta yeniden güç bulan ailelerine ithaf edilmiştir. Sizlerin bitmeyen mücadelesi yalnızca kendi yaşamınızı değil aynı zamanda toplumun vicdanını da şekillendirmektedir. Her koşulda “mümkün”ün yeniden tanımlanabileceğini gösterdiğiniz ve çocuklarınıza sabrın en saf hâlini yansıttığınız için **sonsuz teşekkürlerimizi** sunuyoruz.

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Mustafa Yüksel Erdoğan, Prof. Dr. Sefa Bulut

YAZARLAR LİSTESİ

BÖLÜM 1 REHABİLİTASYON PSİKOLJİK DANIŞMANLIĞINA GİRİŞ VE TEMEL KAVRAMLAR

Doç. Dr. Elif Çimşir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A B D

BÖLÜM 2 REHABİLİTASYON UYGULAMALARINDA TEMEL KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Dr. Hüseyin Buğra Karaman

Bolu Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Prof. Dr. Sefa Bulut

İbni Haldun Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A B D

BÖLÜM 3 POSTMODERN PSİKOTERAPİLER İŞİĞİNDA REHABİLİTASYON; ÇÖZÜM ODAKLI KISA TERAPİ, KABUL VE KARARLILIK TERAPİSİ VE POZİTİF PSİKOLOJİ UYGULAMALARI

Dr. Öğr. Üyesi Beyza Kırcı

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A B D

BÖLÜM 4 ENGELLİLİK VE PSİKOSOSYAL ETKİLERİ

Doç. Dr. Nüket Afat

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü

BÖLÜM 5 REHABİLİTASYON PSİKOLOJİK DANIŞMANLIĞINDA PSİKOLOJİK DESTEK UYUM VE KİMLİK

Dr. Öğr. Üyesi Cem Tümlü

Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü

BÖLÜM 6 REHABİLİTASYON PSİKOLOJİK DANIŞMANLIĞINDA AİLE VE SOSYAL ÇEVRENİN ROLÜ

Prof. Dr. Mustafa Yüksel Erdoğan

*İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A B D*

BÖLÜM 7 ÖZEL GRUPLAR VE MÜDAHALE YÖNTEMLERİ

Doç. Dr. Filiz Gültekin

*Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık A B D*

BÖLÜM 8 KARIYER REHABİLİTASYONU

Dr. Öğr. Üyesi Hazel Duru

*Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık A B D*

BÖLÜM 9 YAŞLI BİREYLERDE REHABİLİTASYON VE PSİKOLOJİK DESTEK

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Demir Çelebi

*İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A B D*

BÖLÜM 10 TRAVMA VE KRİZ MÜDAHALESİ

Arş. Gör. Ece Yağcı Akgündüz

*İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A B D*

BÖLÜM 11 REHABİLİTASYON PSİKOLOJİK DANIŞMANLIĞINDA UYGULAMALAR, ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Doç. Dr. Gamze Ülker Tümlü

*Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık A B D*

BÖLÜM 12 REHABİLİTASYON PSİKOLOJİK DANIŞMANLIĞINDA ETİK

Dr. Öğr. Üyesi Fazilet Yavuz Birben

*İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A B D*

BÖLÜM 13 REHABİLİTASYON UYGULAMALARINDA POLİTİKALAR, MEVZUAT, HAK TEMELLİ YAKLAŞIMLAR

Prof. Dr. Lütfü İlgar

Biruni Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A B D

Dr. M. Zeki İlgar

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A B D

BÖLÜM 14 REHABİLİTASYON UYGULAMALARINDA KÜLTÜREL VE TOPLUMSAL FAKTÖRLER

Öğr. Gör. Halenur Kütük

İstanbul Esenyurt Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü

BÖLÜM 15 REHABİLİTASYON DANIŞMANLIĞI ALANINDA ÇALIŞMAK VE MESLEKİ DENEYİMLER

Dr. Öğr. Üyesi Bilge Nuran Aydoğdu

Balıkesir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A B D

BÖLÜM 16 REHABİLİTASYON UYGULAMALARINDA VAKA ANALİZİ

Dr. Öğr. Üyesi Adnan Arı

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	III
YAZARLAR LİSTESİ	V
BÖLÜM 1 Rehabilitasyon Psikolojik Danışmanlığına Giriş ve Temel Kavramlar	1
BÖLÜM 2 Rehabilitasyon Uygulamalarında Temel Kuramsal Yaklaşımlar	17
BÖLÜM 3 Postmodern Psikoterapiler Işığında Rehabilitasyon; Çözüm Odaklı Kısa Terapi, Kabul ve Kararlılık Terapisi ve Pozitif Psikoloji Uygulamaları	37
BÖLÜM 4 Engellilik ve Psikososyal Etkileri	61
BÖLÜM 5 Rehabilitasyon Psikolojik Danışmanlığında Psikolojik Destek Uyum ve Kimlik	83
BÖLÜM 6 Rehabilitasyon Psikolojik Danışmanlığında Aile ve Sosyal Çevrenin Rolü	103
BÖLÜM 7 Özel Gruplar ve Müdahale Yöntemleri	123
BÖLÜM 8 Kariyer Rehabilitasyonu	139
BÖLÜM 9 Yaşlı Bireylerde Rehabilitasyon ve Psikolojik Destek	155
BÖLÜM 10 Travma ve Kriz Müdahalesi	177
BÖLÜM 11 Rehabilitasyon Psikolojik Danışmanlığında Uygulamalar, Ölçme ve Değerlendirme	195
BÖLÜM 12 Rehabilitasyon Psikolojik Danışmanlığında Etik	213

BÖLÜM 13	Rehabilitasyon Uygulamalarında Politikalar, Mevzuat, Hak Temelli Yaklaşımlar	235
BÖLÜM 14	Rehabilitasyon Uygulamalarında Kültürel ve Toplumsal Faktörler.....	257
BÖLÜM 15	Rehabilitasyon Danışmanlığı Alanında Çalışmak ve Mesleki Deneyimler	275
BÖLÜM 16	Rehabilitasyon Uygulamalarında Vaka Analizi.....	291